

Musik i Torgny Lindgrens författarskap

Thure Stenström, 2021. *Torgny Lindgren och musiken*. Skrifter utgivna av Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala, 52, Uppsala: Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala, 168 s. ISBN 978-91982405-7-3.

Thure Stenström konstaterar i förordet till sin bok att musikens roll som inspirationskälla för Torgny Lindgrens författarskap hittills har varit föga utforskad. De tre avhandlingar som skrivits om Lindgren har fokuserat på andra aspekter. Ingela Pehrson Bergers *Livsmotet i skrönans värld* (1993) ägnades åt bibliska motiv och teologiska influenser. Magnus Nilsson drev i *Mångtydigheternas klarhet* (2004) tesen att Lindgrens litterära framställningskonst kunde förklaras utifrån ironibegreppet. Undertecknad undersökte i *Konsten att upphöja det ringa* (2009) hur Lindgren arbetar med textens röst, sättet att växla mellan höglitterära och traditionellt sett låga motiv, samt etisk och estetisk gestaltning. Samtliga avhandlingar berör musikaliska motiv, men i huvudsak som stoff för att ge stöd åt de övergripande argumentationerna.

Med *Torgny Lindgren och musiken* tar sig Thure Stenström an uppgiften att sammanställa och kommentera i stort sett alla musikaliska motiv som står att finna i författarskapet. Denna inventering har gjorts med stor noggrannhet och förefaller vara heltäckande. I bokens inledning ägnar sig Stenström åt frågan om i vilken grad musik kan överföras till litterär framställning. Utifrån texter av Göran Bexell och Peter Kivy resonerar han kring frågor som musikalisk affektlära och tonsättarbiografiska förhållningssätt. Stenström konstaterar att musiken inte framstår som kognitivt förstäelig, i den meningen att den enkelt kan överföras till verbal gestalt. Fram lyfts äldre tiders (sång)diktning, där litterär rytm och språkmelodi har anpassats till musikens formspråk.

Litteratur har genom tiderna påverkats av musik. Författare har adapterat musikaliska formstrukturer i sina verk eller skildrat musiken som socialhistoriskt fenomen. Torgny Lindgren uttryckte återkommande att musiklyssnandet var en integrerad del av hans författarprocess. Författarskapet innehåller otaliga musikreferenser, som Thure Stenström har identifierat och kommenterat. Motivstudien, som sträcker sig från diktsamlingen *Plåtsax, hjärtats instrument* (1965) till romanen *Klingsor* (2014), är upplagd som en lång essä över musikaliska motiv i Torgny Lindgrens verk.

Stenströms essäistiska framställning saknar tyvärr kapitelindelning, något som hade gjort läsningen lättare. I stället upplyser innehållsförteckningen läsaren om vilka verk som behandlas och på vilka sidor. Verken tas förvisso upp ett efter ett, men utan avdelande underrubriker. Mer problematiskt är att det saknas en kronologisk eller tematisk struktur i framställningen. Förvisso

är det underhållande att som läsare överraskas av ständigt nya musikaliska motiv, men den långa tankelinjen lyser med sin frånvaro.

En annan invändning rör bildsättningen. För även om Thure Stenström karaktäriserar Lindgrens norrländska ”skröner” som allegoriska så förleder bilderna trots allt läsaren i den hembygdsnostalgiska riktning som Stenström uttalat söker undvika. Fotografierna föreställer barndomshemmet i Raggsjö, hemmet i Tjärstads prästgård, morbror Ivars fiol, en kammarorgel i Bastutjärn, en piporgel i Bygdeå, en bordscittra och en mungiga. Bilderna understryker alltså författarbiografien och olika instrument, vilket grumlar Stenströms motivstudie. Lindgrens författarskap är långt mer än en skildring av Västerbottens historiska kulturliv. Som för att balansera detta utgörs det övriga bildmaterialet av porträtt av till exempel Carl Jularbo och Niccolò Paganini. Men även det leder tankarna till dem som fysiska personer, i stället för till de allegoriska figurer som de utgör i Lindgrens litterära gestaltningar.

Stenström visar medvetenhet om akronologin i presentationen, och värjer sig uttalat mot att kategorisera de litterära musikinslagen: ”Vad musikens roll anbelangar, låter inte heller sig den sättas på en enda, entydig formel” (28). Enligt min mening hade skildringen vunnit på en funktionell, formmässig eller innehållslig kategorisering av motiven. En möjlighet hade varit att utgå från distinktionen mellan folkmusik och konstmusik, och hur dessa sociala markörer fungerar i Lindgrens litterära metod. En annan hade varit att utveckla Lindgrens överföring av musikalisk form till litterär struktur, såsom fuga och ledmotiv. En tredje möjlighet hade varit att undersöka motiven utifrån deras verkan som komiska, melankoliska eller kontemplativa markörer. Något av detta hade kunnat rymmas i ett avslutande kapitel som inte bara visade att Lindgren använder musikmotiv, utan också innehöll ett försök till systematisering av *hur* han gör det.

Som motivstudie framstår *Torgny Lindgren och musiken* som en deskriptiv inventering. Analysen äger rum i de sammanfattande närläsningarna där motiven sätts in i sitt litterära sammanhang. Som läsare efterlyser man en systematisk sammanfattning av de i många fall skarpa iakttagelserna. Dessa rön om Lindgrens motivbehandling hade kunnat relateras till tidigare forskning om motivens funktion inom författarskapet.

Anmärkningarna till trots analyserar Stenström de musikaliska motiven utan att förlora sig i ovidkommande detaljer eller sväva ut i respektive berättelse som helhet. Sammanställningen av dessa motiv bidrar till ny förståelse av musikens verkan i Torgny Lindgrens författarskap, och utgör stoff för framtida forskning om musikens inverkan på litteraturen.

Marcus Willén Ode